10

TYBERIS ET MANTVS AMORES REDIVIVI:

IN NVPTIIS

EXCELLENTISSIMORVM PRINCIPVM,

CAROLI BENEDICTI IVSTINIANI,

E T

CATHARINAE GONZAGAE.

EPITHALAMIVM

IACOBI ALBANI GHIBBESII,
POETAE LAVREATI CAESAREI.

ROMAE,
Ex Typographiâ Tinassianâ, M. DC. LXXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

ILLVSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO

S. R. I.

PRINCIPI,

ALPHONSO GONZAGAE,

NOVELLARIÆ ET BAGNOLI

COMITI.

GRatulor tibi generum, ALPHONSE GONZAGA, quem, siquidem coëmptione fiant nuptiæ, ipsa (quod Augusto Cæsari promittere Maro non dubitabat) pro singularibus eius, ac propè diuinis meritis,

— *Sibi generum Tethys emat omnibus vndis.*

Ità cunctis nimirùm corporis & animi præsidijs atquè adiumentis præstantissimus Adolescens, Ca-

rolus Benedictus Iustinianus, Bassani Princeps, vel amorem trahit sui, vel concitat admirationem. Annales vt taceant, historiæquè vel publicæ vel priuatæ vetustissimam illius semperquè dominatricem prosapiam; mores enimuerò toto genere aurei, liberalis illa indoles, atquè in hoc ætatis flore tot ac tantarum cognitio rerum tam excellens, ea deniquè oris species & vniuersæ figura conformationis egregia cumprimis & illustris, satis loquuntur dignum imperio, hoc est, Iustinianum.

Quod dixi de genero tibi, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, possum idem affirmare similiter gratulabundus *Mariæ Pamphiliæ* de nuru, grauissimæ atquè optimæ fœminæ, sponsi matri iam laudati. Nihil sanè neque in re, neque in verbis aliud occurrit magnoperè immutandum, quàm quantum vtriusque natura sexus præcipuè sibi vendicat. Nisi fortè existimamus Amazonum gentem viros ementitam, cultus eorum ac studij æmulam, in prædicatione & gloria poni iure oportere. Caij & Cajæ more maiorum coniuges sunto: (nòsti mutui contractus formulam; Vbi tu Caius, ego Caia) id est, vitæ quisque insignia suæ professi vna duntaxàt sponsalium luce præse ferant; præstare ausim in omne futurum tempus concordissimam talium voluntatem.

Hi quidem ambo intra proprios veræ commendationis limites quamlibet votorum audaciam transcenderunt. De *Catharina* filia tua, quæ iam ex virgine facta mulier est, quis optasset vnquàm,

mul-

multò etiam minùs audiens aut videns crederet nisi expertus, eam in tam celsa fortuna atquè luculenta pares ad literaturam vtriusque linguæ, & ad philosophiam gradus facere potuisse? Sed tua erat filia: potuit ergò vtiquè, atquè adeò debuit. Constanti enim fama, atquè omnium sermone peruagatum est, te in artium studijs liberalissimis esse doctrinisquè consummatissimum; sic, vt tametsi Amaltheum ingenti copia & varietate librorum instructum habeas, plus te tamen ipsum homines studeant, velutquè animatam quandam & ambulantem (quod Græci dicunt) bibliothecam suspiciant & admirentur.

Verùm impudens sum: nimis verbero modestiam tuam. Cùm præclarè facias, tædet maximè in os dici tibi, pulchri & boni conscientia facti tuto & contento. Id ni obstaret, quàm multa hùc alia, Deus bone! quàm rara, quàm gloriosa afferre præconia possem, vel propria tua, vel gentilia, quæ si redux ab Elysio vester ciuis ac poëta Virgilius auribus acciperet, grandius à vobis argumentum sumpturus, Æneïda credo equidem damnaret suam. Quid enim? ex hoc vberrimo ducum & heroüm fruticeto, ex hoc reginarum & Augustarum felicissimo seminario, nonnè decerpere licet abundanter, vndè se iactet mirificè, exultetquè ac triumphet vates pariter & orator?

Sed manum de tabula tantarum rerum: ad me priuatim sermonem hac reliquâ parte conuertam. Nuptiali hoc carmine, quod ex debito fueram

ag-

aggressus, vt Iustinianæus affectator & domesticus, ad vmbilicum perducto, cœpi illicò mecum ipse, cui potissimùm illud datum officiosè dicatumquè vellem, cogitare. Magnum nomen, vtpotè in re minimè vulgari, erat eligendum. Hærebam aliquantisper suspensus ac dubius animi, *Eleonoræ* nè idem Augustissimæ Imperatrici, propinquæ vestræ, Diui Ferdinandi secundæ vxori, qui Cæsaris pater nunc regnantis fuit, munificentissimi patroni sui vatis, àn tibi citiùs consecrarem nouæ Nuptæ genitori, adeoquè peramantis socero Principis mei. Vicit posterior sententia, & me traxit haud inuitum.

Sines igitur, *ò Magnanime COMES absque pari*, obseruantiæ nostræ respondere benignitatem tuam: atquè ex quo sinu lectissimam Virginem dimisisti, in eum Epithalamium istud summi cultus & studij in te mei perpetuum testem, libenter admittes. Quod si vt consequar, quemadmodùm spero & confido, mihi acciderit, cùm nouos mihi animos addi putabo ad alia, tum Phœbæos planè spiritus ad Genethliacum suo tempore canendum, cuius præsens opella præludium existimari debet; non secùs, atquè flos antecedit fructum, sentiam infundi. Vale.

Romæ, Ex ædib. Iustinianis, prid. Id. Quintil. 1672.

EXCELLENTIAE TVAE

Deuotissimus seruus,
Ghibbesius, P. L. C.

* EPITHALAMIVM.

MISSA vtrinquè suæ pictura [a] reciproca formæ,
Artis opus primæ, tantùm non mentis imago,
Sulphureas [b] animas iuuenum inflammârat amantum
Igne pari. Læti vires auxêre [c] parentes,
Connubio vt fierent generis consortia prisci,
Et domus vna ducum geminâ de stirpe coiret.
Sic olim aspecti Lelegum [d] per mutua reges
Parrhasiæ simulacra manûs, ceù fomite strato
Corripuêre citum fibris penetralibus ignem,
Nec Mausolæi [e] restinxit gutta sepulchri.
Tempus [f] erat, quo cuncta nouat vegetabilis [g] æther
Corpora per terras, Zephyris mulcentibus annum;
Quo sanguis [h] calet omnis, alit tener aurea succus
Gramina, & ambrosij campis afflantur odores.
Ardens eccè animi ruit altæ mœnibus vrbis,
Vrbis Romanæ, pars cuius [i] magna tenetur,

Baſ-

* *Epithalamium.*) Est carmen, quo nuptiæ celebrantur. Erat duplex, matutinum, & vespertinum; vt ait interpres Theocriti. Cuius postremi generis nostrum est, incipitq; ad illa verba, Pęan iò Pęan &c. Nam prima pars continet Iter Lauretanum: quem sacrum locum nuptijs suis vterq; Princeps Sponsus destinarat.

a *Pictura reciproca.*) Ectypum sui vultus Reges proci, & magnates gemmis ferè pretiosis distinctum inter se solent quamuis procul missitare.

b *Sulphureas animas*) Epitherum amantum ex Platone: nihil enim rapit flammam citiùs aut faciliùs sulphure.

c *Auxere parentes.*) Nobiles & castos amores filiorum parentes adjuuant.

d *Lelegum per mutua Reges.*) Cariæ reges Mausolus & Artemisia. Hæc insigni pudicitia prædita viri demortui cineres vino commistos fertur ebibisse.

e *Mausolæi restinxit.*) Eadem regina splendidissimum coniugi erexit sepulchrum: vt magnifica omnia monumenta Mausolea deinceps ab illius nomine fuerint appellata. Gellius l. 10. c. 18. Vitruuius l. 2.

f *Tempus erat.*) Circumlocutio de vere. Dies 18. Aprilis 1672. dedit initium profectioni Principis sponsi.

g *Vegetabilis æther.*) Aer Aprili mense est genitalis, vel, vt loquitur Ennius, genitabilis. Aprilis dicitur quasi Aperilis, quòd omnia tunc resoluta ac tepefacta terra aperiantur & germinent. Græcis Anthesterion vocatur, quòd hoc tempore cuncta florescant.

h *Sanguis calet omnis.*) Hic mensis ab effectu Veneri sacer in eius tutela habebatur.

i *Pars cuius magna.*) Cùm anteà patricius Romanus maiorum gentium Iustinianus fuit, tum verò post consanguinitatem Pamphilianam etiam Pontificij solij Princeps.

k Baſ-

Baſſani [k] *Carolus* [l] *princeps* , cum principe [m] matre,
Pronus in [n] occurſum [o] Sponſæ. Comitatur [p] euntem
Stipatorum ingens legio , famuliquè ſequaces
Tercentum celſiuè in equis , aut curribus acti.
 Et iam meta ſtetit lux [q] nona procoquè, viæquè ,
Nazarei [r] oſtentans radiantia culmina templi
Picente [s] in cliuo. Feret ocyùs obuia greſſum
Compoſito ſperata loco [t] pulcherrima Virgo ,
Adducit pactam face [u] Nouellarius heros
Quam genitor , latè [x] Mincj deflentibus vndis
Iacturam Nymphæ reparandam fœnore nullo.
 Nec multum in medio , [y] præſens cùm ſiſtitur ipſa
Optanti ante oculos iuueni, & cœleſte precauti
Auxilium magnæ ſacratâ Matris in æde.
Plurimus [z] aduerſo venientem calle ſatelles
Ibat ouans circùm , tutabaturquè puellam ,

Ger-

k *Baſſani.*)Baſſanum oppidum in Tuſciæ mediterraneis ad 26. ab Vrbe lapidem, principatus Iuſtinianorum titulus.

l *Carolus princeps.*) Andreę filius ex patricijs Genuæ, deinde regulis Chij inſulæ cum Cycladibus.& Phocæa vtraque.

m *Cum principe matre.*)Maria Pamphilia Innocentij X. Pont.Max. fratris filia, prudentiſſima ſpectatiſſimaque matrona .

n *Pronus in occurſum.*) Laureti , loco deſignato.

o *Sponſæ.*)Catharinæ Gonzagæ Alphonſi filiæ, Nouellariæ Comitis.Vide epiſt. dedicator.

p *Comitatur euntem.*) Magnus Caroli comitatus & luculentus ab Vrbe proficiſcentis.

q *Lux nona procoque.*) Præterita (neque enim tam anguſtus ſcribendi locus ſufficit enarrandæ tantæ magnificentiæ) per pagos omnes, villas, & vrbes intermedia eius exceptione , nonus denique itineris dies optatis illius apicem impoſuit.

r *Nazarei oſtentans.*) Natalis domus B. Virginis in Nazareth viculo Galilææ , nunc ingens & opulenta ædes eidem Diuæ conſecrata , poſtquàm in Picenũ diuinitùs tranſlata fuit. Turſellin. conſulatur in Hiſtor. Lauretana.

ſ *Picente in cliuo*)In collis vertice ſita Leg. c. 7. l. 1. eiuſdem hiſt.

t *Pulcherrima virgo.*) Forma & ætate florentiſſima,nempè 22. annorum.

u *Nouellarius.*) Ipſe pater Alphonſus , fraterque germanus Virginis Camillus , ornatiſſimus adoleſcens , ac non minùs paternæ virtutis , quàm principatus hæres , eam conduxerunt.

x *Latè Mincj.*) Mincius fluuius ex Benaco lacu profluens alium prope Mantuam lacum efficit , illamque adeò Gonzagarum Ducum primariam ſedem inſigni ſtagno circundat & munit.

y *Præſens cùm ſiſtitur.*)Vix vnus & alter dies intereeſſerat , cùm ipſa lætanti ſponſo ſuperuenit.

z *Plurimus aduerſo.*) Comitatus eius ſtipatorum ampliſſimus deſcribitur , qui conſtabat ex ſubditis.

a An-

Germano per iter fidæ ductore cohortis;
Quippè suæ; dominum si nouit subdita pubes.
Ancillaris [a] ad hæc, muliebri proxima mundo;
Cultusquè, & roseæ data cui custodia formæ,
Turba rapit campum leuibus prouecta quadrigis;
Pallene, [b] Brioquè, Maleaquè, Pasitheequè,
Et Glycera, & *Cathare* [c] ante alias dilecta ministras;
Quæ fert nomen heræ, [d] Chionequè, & fusca [e] Melænis;
Quamuis Maura, tamen niueo gratissima dente,
Atquè Psecas [f] varios capitis bona fingere plexus,
Et demùm his [g] Aesymna nouem præfecta puellis;
Vnâ omnes ætate, pares in vestibus omnes,
Præter matronam, & simili tectæ [h] ora galero.
Ac velut [i] Arcadio Delon mutare Lyceo
Cynthia cùm tendit, certis metuenda sagittis
Venatrix: properæ currunt ad munera Nymphæ,
Obseruantquè Deam; senior sic imperat Aegle:
Talis erat species aulam linquentis auitam
Virginis; hoc illi vigiles stant ordine seruæ.
Iamquè propinquabat muris Gonzagia [k] coniux;
Vrbem qui cingunt [l] lauri de nomine dictam,

Con-

a *Ancillaris adhæc.*) Fœmineam trahit secum cateruam ancillaribus officiis addictam.
b *Pallene.*) Nomina ficta ex decoro. Et est imitatio qualiscunque loci Virgiliani l. 4. Georgic. de Cyrene Aristæi matre sub vndis vnà cum nymphis suis.
c *Cathare.*) Nam princeps Virgo Catharina appellatur.
d *Chioneque.*) Id est, niuis instar candida.
e *Melænis.*) Melænis contrà nigram significat. Aethiopes, moriones, nani, Melitæç catellæ Principibus in delicijs.
f *Psecas.*) Nomen ancillæ desumptum ab vna comitum Dianæ apud Ouid. quæ crines exornat. Vndè huc respiciens Iuuenal. Sat. 6. sic insurgit: Componit crinem laceratis ipsa capillis Nuda humeros Psecas infelix.
g *Aesymna.*) Matrona puellarum moderatrix. Vid. æsymnetam apud Arist. l. 3. politic. c. 10.
h *Tecta ora galero.*) Vestitæ & succinctæ pro itinere.
i *Arcadio.*) Vid. Virg. l. 1. Aeneid. ad illos versus: Regina ad templum &c. Incessit &c. magna comitante caterua. quem imitamur in hac comparatione.
k *Gonzagia.*) Designata scilicet, vel mòx futura coniux.
l *Cingunt lauri.*) Poeticè dictum; non ad fidem historiæ. Nam Laureto dedit nomen Laureta Recinetensis, diues iuxtà piaque fœmina, cuius in sylua primùm sancta Domus aduecta consedit. Tursellin. c. 6. l. 1.

Conſorti tradenda viro. [m] Valle ille ſub imâ
Puluercam proſpexit vbi conſurgere nubem
E ſpeculis; Venit, [n] ipſa venit: quid ſtamus hiantes?
Noſco globum; noſco currus, atquè arma [o] ſequentum;
Præcipitemus, ait: ſimul emicat impiger, acri
Vectus equo contrà: proprias amor addidit alas.
Ponè ſubit feſtina [p] cohors non curſibus æquis.
Conuenêre: [q] viam calathis inſternite plenis
Herbarum & florum: nulli abſint veris honores
Menſe [r] ſacro Veneri, ludiſquè iugalibus apto.
Pubentes tondete roſas, tondete, Napeæ,
Lilia, Narciſſiquè comam, teneriquè Hyacinthi,
Et myrtum, & ſerpyllum, & non ſine baccare thymbram,
Hiſquè ſolo iactis ambos deducite ad aras.
Poſtquàm alterna [ſ] ſalus blandis eſt reddita verbis,
Inquè vicem licuit ſe viſu paſcere primo,
Affariquè palàm cupidis, & iungere dextras,
Proceſsêre acies [t] æquatis indè maniplis
Hinc atquè hinc dominæ circum pilenta decoræ,
Ac labente die montis [u] ſub tecta tulêre.
Defeſſam non illa epulis, feſtiſquè choræis
Accipit, & ſomno, [x] ſoli qui debuit eſſe
Vltimus; ad ſocium nam pertinet [y] altera ſponſum.
Poſtera [z] vix primo tenebras Oriente fugârat
Lætificos referens terris Aurora colores;

An-

m *Valle.*) Ille ſublimis ex monte nubem videt puluercam ſub valle.
n *Venit.*) Vt illud; Deus, ecce Deus apud Virg. Verba tumultuaria amantis in re ſubita & improuiſa.
o *Atque arma ſequentum.*) Famulorum ſyntheſes, indumenta concoloria.
p *Feſtina cohors.*) Quamuis propera, tamen præ illo tarda, quem pennatus Cupido portabat.
q *Conuenère.*) Primus occurſus ſponſorum, & conſpectus mutuus.
r *Sacro Veneri.*) Vide notam ſuprà, Quo ſanguis calet omnis &c.
ſ *Alterna ſalus.*) Eorum conſalutatio inter ſe.
t *Acies æquatis.*) Coijt vterque comitatus in obſequium Virginis.
u *Montis ſub tecta.*) Ad hoſpitium in alto oppido præparatum.
x *Soli.*) In cælibe lecto.
y *Pertinet altera.*) Proxima ſequente nocte coniuncta cum viro dormitura eſt.
z *Poſtera vix.*) Periphraſis ortus diei.

a Po-

Antè [a] vigil (nequè enim requiescere pectoris æstus
Membra sinit lecto; stimulos [b] quis nescit amantum?)
Inquè pedes rectus, dilectæ Virginis ortum
Iustinianiades quærit, frontemquè serenam,
Sole [c] priùs ductor. Decus hoc sit Lucifer vnus;
Aspicit hoc gaudens quauis præ lampade lumen.
Maiori intereà famulæ Gonzagida [d] cultu
Sollicitæ ornabant thalamis, tædisquè futuris.
Fulgentem ex humeris auri subtegmine pallam,
Arrectam [e] gemmis, & longum syrma trahentem
Iniecêre, nouâ memores constringere [f] zonâ
Velamenta sinûs, haud inferioris [g] abollæ.
Pectore flammiuomum niueo pendere [h] monile
Cernitur, at collum circundat [i] tortilis ordo
Baccarum: ignotos digiti mirantur honores,
Nec suetum geminâ sentitur [k] pondus in aure.
Signa [l] tuas, Hymenæe, faces tum deindè parârunt,
Quæ propiùs monstrent, vicinaquè castra Diones.
Formabat viridem capiti [m] verbena coronam,
Vndè verecundos texerunt [n] flammea vultus:

Mol-

a *Vigil.*) Noctis erat medium, curasque & corpora somnus soluerat, at Virgo Ciuyrcia peruigil igne Carpitur indomito. Ouid. 10. Metamorph.

b *Stimulos.*) Me tamen vrit amor: quis enim modus adsit amori? Virg. ecl. 2.

c *Sole.*) Vult, optatque Virginis ortum potiùs, quàm Solis. Sic loquitur Horat. od 18. l. 1. Nullam, Vare, sacra vite priùs seueris arborem. Græcismus.

d *Gonzagida.*) Comptus & ornatus Virginis procedentis ad nuptias.

e *Arrectam gemmis.* Sic Maro dicit; signis auroque rigentem.

f *Zona.*) Cingulo noua nupta præcingebatur, quod vir in lecto soluebat. Fest. l. 3.

g *Abolla.*) Est tunicæ vel togæ species. Per metaph. pro quauis re in suo genere præstanti. Iuuenal. Sat. 3. audi facinus maioris abollæ. 1. notæ.

h *Monile.*) Ornamentum est gemmeum, quod solet ex fœminarum pendere collo, dictum à munere. Isid. l. 19. c. 31.

i *Circundat tortilis.*) Margaritę funiculo traiectę.

k *Sentitur pondus.*) Auribus extentis magnos commisit elenchos. Iuuen. sat. 6.

l *Signa tuas.*) Indumenta nuptiarum propria.

m *Verbena.*) Coronam ex verbenis à se lectis compositam noua nupta, Sexto Pomp. teste, ferebat.

n *Flammea.*) Velum id, quo nuptę caput operiebatur, dicebatur flammeum. Lucan. l. 2. Pharsal. Non timidum nuptę leuiter tectura pudorem Lutea demissos velarunt flammea vultus.

Mollia [o] luteolo cedunt veſtigia ſocco.
Hæc aſtuta [p] Pſecas mirâ omnia ſtruxerat arte.
Non minor ex aliâ heroi [q] contenditur alto
Parte labor: trepidi medium cinxêre miniſtri
Aequalem ſponſæ formoſo reddere comptu;
Seù princeps oſtentet opes, ſeù ſponſus amores,
Illuſtres vtriuſque notæ patuêre decoris.
Ipſe ſed impatiens [r] operum, cupiduſquè fruendi
Virginis aſpectu diſiunctæ ſedibus ampli
Hoſpitij (pater his celſas accommodat ædes
Ritibus, Auſonio ſplendens [ſ] *Bonacurſius* oſtro)
Illos ornandi medio in certamine liquit
Proripiens ſeſe, dominæquè ante ora volauit.
Tum verò [t] vnanimes [u] Ieſſææ ad culmina Diuæ,
Atquè adyta, atquè ſacris incenſas ignibus aras,
Matrem alter ducens, manibus ducta altera patris,
Ordine procedunt fœdus componere lecti,
Ingenti populo ſepti, & primoribus vrbis.
Ipſe gubernator dextras, idemquè ſacerdos,
Commiſſurus [x] adeſt, vittis *Duratius* [y] albis
Euinctus de more caput, pro limine templi,
Paſtorale pedum geſtans, lænamquè micantem.
Mòx celer ingreſſos, precibus [z] votiſquè ſolutis

Ri-

o *Luteolo.*) Luteo quoquè ſocco vtebantur ſponſę, vt aſſerit Seneca in Hippolyto hiſce verbis: Crura diſtincto religauit auro, Luteo plantas cohibente ſocco. Et Apul. 9. Mileſiar. pedes luteis induti calceis.

p *Pſecas.*) Vid. ſuprà notam, Atque Pſecas varios &c.

q *Heroi contenditur.*) Ornatus Principis Virginem ducturi.

r *Impatiens operum.*) Vid. Aenéę vulnerati impatientiam apud Virg. l. 12. Ille auidus pugnę &c. oditque moras, haſtamque coruſcat. Conuenienter viri moribus, & maſculo animo.

ſ *Bonacurſius.*) Picenus, ex Queſtore ſiue Theſaurario generali S. R. E. Cardinalis commodauit palatium ſuũ Laureti Principibus ad nuptias, ipſe abſens.

t *Vnanimes.*) Fortuna & volũtate pares.

u *Ieſſæa.*) B. Virginis Deiparę, à Ieſſe patre Dauidis, cuius erat de ſtirpe.

x *Commiſſurus adeſt*) Vittę cum mitra, pedum, lęna, ſacerdotalia inſignia & ornamenta.

y *Vittis Duratius.*) Marcellus Duratius, patricius Genuenſis, Archiep. Chalcedon. Laureti Gubernator ſeu Pręfectus, maritale coniugium ſolenni forma celebrauit.

z. *Precibus votiſque.*) Conceptis verbis.

a *Fau-*

Ritè Deo, iuuenes in mutua vincula misit
Connubij dulcis, totâ quod mente petebant,
Orauitquè thoro, [a] faustumquè admiscuit omen.
Olli, [b] quà venêre, [c] legunt vestigia retrò,
Inquè lares, facto læti, referuntur eosdem.

Nunc conuiuia, nunc hilares agitare choræas
Largiùs [d] hesternis, nunc omnem admittere ludum
Mos [e] iubet in seram, Genij [f] libamina, noctem.
At Venus indignata moras, & [g] pronuba Iuno,
Diuellunt [h] sua procliues ad gaudia mentes
Lege aliâ; [i] primasquè faces dant signa quietis,
Ac thalamo tradunt: si pax [k] tamen vlla sequetur.
Somnos odit Hymen; [l] rixæ, simulataquè cordi
Bella Deo cæcâ, quàm longa est, noctis in vmbrâ.
Eiâ nuces, [m] pueri, veniat nè clamor ad aures,
Spargite; vos aerem matres resonate [n] Thalassum.
Nullus in æde vacet strepitu locus: obruet ingens
Fœmineas murmur voces, vt lumine Titan

Au-

a *Faustumque.*) Quod bonum, faustum, felix, fortunatumque esset, præfatus.
b *Olli, quà venere.*) Antiquum verbum. Ita Maro non semel Ennium secutus.
c *Legunt vestigia.*) Pleonasmus.
d *Hesternis.*) Quàm pridiè vesperi, cùm primò ventum est.
e *Iubet in seram.*) Vbiquè gentium & omni tempore nuptias agitari hilarè & genialiter receptum est.
f *Genij libamina.*) Genius voluptatis Deus est habitus. Vndè illa, indulgere genio, curare genium. Choreæ igitur, & ludi sunt gratissima Genio sacrificia.
g *Pronuba Iuno.*) Iuga, Cinxia, Vnxia, Domiduca &c. his nominibus colebatur & inuocabatur in nuptijs. Pronubas, ait Donatus, dici, quę in obsequio nubentis sunt, quę scilicet nubentes domum, imò (addo ego) ad lectum mariti deducunt & comitantur.
h *Sua procliues.*) Auocant faciles & volentes à [illegible].
i *Primasque.*) Prima fax, noctis est principium, quòd lumina tum accendebantur. Liuius primas tenebras appellat. Horat. prima lumina.
k *Si pax tamen.*) Iocularia volumus hęc esse, non Fescennina carmina.
l *Hymen, rixæ.*) Liberi & Veneris filius, mirum, ni nocturnas bacchationes excitet ac foueat, cùm sit nuptiarum pręses.
m *Pueri, veniat.*) Cùm iam noua nupta in lecto viri collocata esset, & epithalamium foris canebatur (quod nos facienmus) & nuces à pueris spargebantur, ad strepitum commouendum. Pete rationem huius rei ex alijs authoribus; quanquam damus etiam nos aliquam his verbis, Veniat nè clamor &c.
n *Thalassum.*) Deus apud Romanos nuptiarum erat, quem in nuptijs Romani

Auctior exiguos stellarum dissipat ignes.
Quid, quòd & [o] Eumolpus Phœbæo tempora serto
Implicitus, Musasquè ciens in carmina vates
Contendit cum voce lyram, fregitquè canendo
Atria marmoreis circumuallata columnis;
Brito [p] genus, Sequanæ fudit quem mater ad vndas.
Hic, vt erat longo [q] cultor iam cognitus vsu,
Deuinctusquè cliens Bassani iure [r] tetrarchis,
Egregias memorat dotes, præclaraquè facta
Sponsorum, & pulchris emittit vota maritis:
Præcipuè [s] vt plenis oriatur mensibus infans,
Qui simili magnos referat virtute parentes.
Applaudunt conuiuæ, ac nectare [t] verba coronant.
Stentoream [u] optâsset, [x] venit quæ nuper ad auras,
Inuentum patrium, ille tubam pro robore vocis,

Au-

mani non secis, atque Græci Hymenæum inclamare consueuerunt. Vid. Plutarch. in Romulo, & quæst. Rom. 31.

o *Eumolpus Phœbæo.*) Poetæ nomen commentitium adhibiti in epulis, vt crinitus Iopas apud Virg. quasi dicas, dulcicanens; & est is, qui canere aggreditur epithalamium [illegible] scilicet Author ipse Laureatus à Cæsare.

p *Brito genus.*) Ex parentibus Britannis natus in Gallia. Brito sumitur non rarò pro Britanno, à Iuuenal. sat. 15. à D. Aug. epist. 106. alijsque passim. Nec mirum; si Britannia dicatur à Britone rege. Ortel. Mercat. Camden.

q *Longo cultor.*) Octo propè annorum familiaris & domesticus, plurimis & maximis beneficiorum vinculis obstrictus.

r *Iure tetrarchis.*) Patri videlicet & filio; ab Andrea Principe fel. mem. perhumaniter inuitatus.

s *Præcipuè.*) Optimum parentibus votum, vt opportunè generent pariantque liberos sibi persimiles.

t *Nectare verba.*) Maioribus conuiuæ poculis auguria poetæ secundant atque fortunant.

u *Stentoream.*) Tubam dictam à Stentore, Græcorum omnium vocalissimo, qui quinquaginta hominum clamorem vocis magnitudine adæquabat, vt placet Homero, 5. Iliad.

x *Optasset.*) Voluisset vtiquè sibi dari tubam [illegible], quam suus author appellat Stentorophonicam, ad amplificandam & dilatandam vocem, vt longè vndiquè perciperetur ad compluria passuum millia. Nupera est inuentio Academicorum Societatis regiæ Londini. Præcipua verò laus tribuitur Cl. V. Samueli Morelando, Eq. Aur. tanquam primo & vnico repertori. Tametsi εὕρηκα clamat Athanasius Kircherus, sibique decus famamque vendicat. Asseruit enim nobis modò scribentibus rem totam abhinc annos circiter viginti à se descriptam & vulgatam in Tom. 2. Musurgiæ, cap. de Acusticis instrumentis, perstrictam etiam fuisse in Arte magnâ lucis & vmbræ, cap. de Phonismis, vbi sermo de cornu Alexandri Magni.

y Cu-

Audiri cupidus tria y præco ad millia famæ;
Sic fore, longinquas confestim vt pelleret vrbes.
Gutture, z quod solum licuit, non seciùs alto
Threicias animans chordas, & pollice molli,
Intermixta sacrę sociauit plectra Camœnæ,
Talibus aggressus thalamum prior ipse loquelis.
Pæan iô Pæan! a siquidem fit miles b amator,
Atquè Cupido metit, quas fert victoria palmas.
Sanguineo neque enim debentur classica Marti
Semper; & alma ferum strauit Cytherea Gradiuum.
Ambos c vinxit Hymen, nodum d firmauit Apollo:
Pæan iô Pæan, e Hymen ô Hymenæe canamus.
Sume f tubam, g Clio, magnarum conscia rerum,
Præceptrix h Famæ, latum pennata per orbem

Quid

y *Cupidus tria præco.*) Tot omninò. ad milliaria probatum est in Anglia coram rege. Mirabilius multò est futurum, quod narrauit mihi idem Kircher. de suo Tiburtino secessu ad montem Vultutellum, vt rem recentissimam. Is ibi cùm villicaretur, (bis in anno solenne ipsi) religionis causa ędem B. Virginis sacram, quam construxit, inuisens, hoc ineunte Iunio mense anni 1672. (quo ipso mense nondum affecto mando ego tantum prodigium memorię) per inflationem similis tubę vesperi factam, acciuit conceptis verbis & clarè editis in posterum diem ad Christianę pietatis officia & ad Eucharistiam duo ampliùs millia pecuariorum & colonorum ex circumfusis agris, pagis, & castellis; qui subinde cùm coniugibus & liberis, vt vocati, bene manè à quarto vsque lapide pręstò fuerunt.

z *Gutture.*) Quo Acustico vates cùm careret, non despondit animum tamen quin maiore contentione vocis, & pulsu citharę fortiore consocians verba cum Musę suę permistis modis auxit strepitum, Coniugesque aliud agentes sequenti carmine salutauit.

a *Pæan iô Pæan.*) Canebatur Pęan non solùm in victorijs, verùm etiam ad prosperos rerum euentus. Pęan iò Pęan, iò Pęan dicite Pæan. Ouid. Quanquam hic impertimur Apollini suas laudes cum Hymene, Hymen ò Hymenęe consonantes.

b *Miles amator.*) Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido. Vt hac in parte possit quoque cani Pęan sponso tanquam victori.

c *Ambos vinxit.*) Vtrumque Principem Iustinianum & Gonzagam.

d *Nodum firmauit.*) Versibus connubium approbans.

e *Pæan iô Pæan.*) Versus intercalaris; dicitur etiam interpositus: & definitur, qui saluo sensu tolli possit: familiaris Theocrito in Idyllijs, quem sequitur Maro noster in eclogis.

f *Sume tubam.*) Adhibitę denuntiandis declarandisque victoribus tubę. Tzetz. in Lycophron. Depingitur Clio cothurnata & tuba canens.

g *Clio magnarum.*) Clio gesta canens, transactis tempora reddit. Auson. Cuius proprium est virorum clarorum laudes celebrare. Musa sic Gręcè à gloria nuncupata.

h *Præceptrix Famæ.*) Elegantissimam

Fa-

Quid vehat [i] Ausonij populis mirabile fastûs,
Antiquæquè togæ. Non his lyra [k] flatibus æqua.
Nobilibus cœptis assurgit spiritus ingens.
Verte aliam, Dea, [l] te in faciem, summoquè videri
Grandior affecta plantam de vertice ad imam.
Ornamenta adsunt festiuæ commoda luci;
Queîs tua iampridem dignatus carmina [m] Cæsar,
Me promente, thori [n] sociam quandò ipse petebat,
Distinxitquè sinus [o] auro, imposuitquè coronam,
Fronde Dei crines decorans, & imagine pectus,
Pulchrâ mequè suum signauit voce poëtam.
Cœtera quinetiam virgato [p] syrmate membra
Præniteant, roseis claudantur [q] crura cothurnis.
Hoc habitu [r] gaudebit Hymen, gaudebit Apollo:
Hoc nos alternis [s] rumpentes laudibus auras,
Pæan iô Pæan, Hymen ô Hymenææ canamus.
Nunc iuuat Austriacum collo demittere vultum,

Et

Famç descriptionem habes apud Virgil. l. 4. Aeneidos.

i *Ausonij.*) Romanç magnificentię antiquç ęmulç.

k *Lyra.*) Non hç iocosç conueniunt Lyrç. Hor. l. 3. od. 3. quam vocat imbellem, od. 6. l. 1.

l *Te in faciem.*) Virgil. l. 12. Verte omnes tete in facies, & contrahe quicquid Siue animis, siue arte vales; opta ardua pennis Astra sequi &c. hùc appositè spectant.

m *Carmina Cæsar.*) Leopoldus I. Imp. Rom. semper Augustus.

n *Thori sociam.*) In suis auspicatissimis nuptijs cum Serenisś. Infante Hisp. Margarita, Philippi IV. filia.

o *Sinus auro.*) Pro epithalamio nostro ad eum Roma misso, torquem aureum cum aureo sacri sui vultus numismate remisit; pręterea amplissimum Diploma lemniscatum singularis operę atquè artificij cum literis publicis signo Cęsareo munitis & sanctis: per quę carminis illius auctorem [illegible] ritu, sed nono planè priuilegio Poetam Laureatum Cęsareum declarauit. Quam nos superbiam qualibus quęsitam cunquè meritis (liceat vti Horatij verbis) in Angliam transmisimus ab Vrbe per Excellentiss. D. Iocelinum Percium, Northumbrię Comitem, tribus post annis, viz. 1670. ad gazophylacium celeberrimę Oxoniensis Academię, pignus grati animi futuram, ęternumquè rei non quotidianę monumentum.

p *Virgato syrmate.*) Id est, cauda vestis trahace segmentatæ & striatę per certas quasdam vias in virgatum modum deductas sectâsque. Vocant Gręci paryphos. Vid. Erythr. Indic.

q *Claudantur.*) Surasquè incluserat auro. Aeneid. 11.

r *Gaudebit Hymen.*) Tum Hymen bellum videns & festiuum acroama, tum Apollo suum alumnum honoribus & pręmijs decoratum.

s *Rumpentes.*) Amœbęo carmine: sic, vt sit respondendi vicissitudo.

¢ Al-

Et meruiſſe decus torquis, quàm Manlius [t] ille,
De meliore notâ; doctæquè inſignia frontis,
Cyrrhæam [u] laurum, picturataſquè [x] tabellas,
Præmia Cæſaream longè teſtantia dextram,
Et factura fidem, tanto ſub iudice, vati.
Iſta nouos [y] facies referet digniſſima ſponſos,
Heröum [z] genus, Odryſij duo [a] nomina ſceptri,
Quodquè [b] Palæologus, quod Iuſtinianus [c] habebat,
Conuerſo [d] imperio, Tybris Mantuſquè nepotes.
Egit Luna [e] vagos, Italo ſub [f] Sole beatos.
Pæan iô Pæan, Hymen ô Hymenæe canamus.
Et cui Manto [g] autem non cognita Tybridis vxor

An-

t *Manlius ille.*) Torquatus, cognomen Titi Manlij, à torque impoſitum, quem occiſo ad Anienem Gallo detraxit.

u *Cyrrhæam laurum.*) Virg. ecl. 7. Formoſę myrtus Veneri, ſua laurea Phœbo. Et ibid. Paſtores hedera creſcentem ornate poetam. Apio, quercu, lauro, hedera coronabantur poetę; ſed hedera & lauro pręcipuè. Cum enim frondes iſtę ſemper vireant, poetarum diuturnam memoriam, & ęternam famam denotabant.

x *Picturataſque tabellas.*) Codicillos diplomatis Cęſarei ſcitiſſimè ſcriptos & depictos.

y *Nouos facies.*) Hęc potiſſima ratio fuit, quare honoribus iſtis enarrandis inſtiterimus longiùs, cùm vt Muſę dignitas pręſentis ſplendorem argumenti adęquare poſſet, tum vt gratus vatis animus cum Cęſaris beneficentia certare videretur, reiquè tantę fama atque recordatio publicaretur & vigeret. Ad filum rurſus.

z *Heroum genus.*) Regum & imperatorum progenies vterque ſponſus.

a *Duo nomina.*) Orientalis Imperij, cuius caput & ſedes Byzantium in Thracia.

b *Palæologus.*) Conſtantinopoli regnatum eſt à Palęologis annis 121. Andronicus Palęologus Imp. duxit in matrimonium Violantem Aleramię propaginis, Montis-ferrati dominam. Andronici filius Theodorus ad principatum maternum vocatus ibi ſedem cum ſtirpe Palęologa fixit 1293. Vid. Egnat. Cuſpin. Onuphr. Vigner. P. Iou. & denique Loſchum.

c *Iuſtinianus.*) Duo fuere Iuſtiniani Impp. Orient. pater & filius: vndè hos Chij dynaſtas nomen traxiſſe & gentis, [illegible]

d *Conuerſo Imperio.*) Imò euerſo à Turcis. Nam Conſtantinus Paleologorum vltimus ceſſit imperium barbarę genti victus & cęſus anno regni ſui octauo, Chriſti 1453. Chios verò maris Aegęi inſula anno 1571. Genuenſibus & Iuſtinianis erepta eſt per eoſdem Othomannos: in cuius metropoli Iuſtiniana familia regiam habebat.

e *Luna vagos.*) Perfidia & tyrannis Mahometica.

f *Sub ſole.*) Sub ſole iuſtitię, ac verę religionis Chriſtiano, cuius, vt alterius Imperij, & omnis dignitatis arx Roma & domus apud Italos.

g *Manto autem.*) Mulier fatidica, quę poſt patris Tireſię obitum Creontis tyrannidem fugiens atque in Italiam delata, ex Tyberi fluuio Ocnum peperit, qui poſtmodùm ad Padi ripas vrbem

C con-

Ante iugum [h] Rheæ? dedit illa [i] Bianora partu
Fundatorem vrbis; matri sed cessit honorem,
Excideret nullo viuax vt Mantua seclo.
Instaurant [k] veteres longo pòst tempore flammas
Augusti [l] iuuenes, diuersis [m] sedibus orti.
Quid diuersa facit sedes? amor [n] omnia iungit.
Nympha [o] nec Elæum fugit peregrina maritum,
Nec Danäe [p] superas ad turrim cogitat artes.
Compages [q] amor est, ac dia [r] catena Platonis.
Talia Principibus thalami per fœdera nexis,
Roma tibi sponso, tibi natæ Mantua sponsæ,
Præside vtroque [s] Deo, queîs tædæ & carmina curæ,
  Pæan iô Pæan, Hymen ô Hymenæe canamus.
Gratæ sæpè [t] vices: refluo [u] præconia versu,
Quisque suas tutans partes, variare memento.
Vir [x] mihi erit pensum, tu Musa in coniuge siste.

En

condidit, quam à nomine matris Mantuam appellauit.

h *Iugum Rheæ.*) Priusquàm fieret maritus Rheę. Poetę namquè Tyberi nupsisse Rheam siue Iliam Numitoris Albanorum regis filiam comminiscuntur, qui ob id quoquè Vxorius amnis ab Horat. l. 1. carm. dicitur.

i *Bianora.*) Ocnus vocatur à Marone Bianor, ecl. 9. teste Seruio, istis verbis; Namquè sepulchrum Incipit apparere Bianoris.

k *Instaurant.*) Renouant Tybris & Mantus amores progenitorum suorum.

l *Augusti iuuenes.*) Ita nobiles & clari, sicut dictum est.

m *Diuersis sedibus.*) Romę & Mantuę.

n *Amor omnia.*) Vid. Virgil. hemistichium; Omnia vincit amor. Hic locum habet sympathia & antipathia Chymicorum.

o *Nympha.*) Arethusa fontis Syracusij nympha fugere non potuit Alphęum amatorem, Pisę Elidis fluuium.

p *Danae superas.*) Et quis putasset ad Danaen turri ahenea inclusam vel ipsi Ioui proco aditum per impluuium patere debuisse?

q *Compages.*) Complexus vi magnetica, & colligatio rerum sympathicarum & congruentium alicui Genio, cui suberant, ad placandum & trahendum ipsius fauorem.

r *Dia catena.*) Dicta [illegible] Dial. Theęteto: quę nihil erat aliud, vt exponit doctè Macrob. in somn. Scip. l. 1. c. 14. nisi à summo Deo vsque ad vltimam rerum fęcem vnà se mutuis vinculis religans, & nusquàm interrupta connexio. Et hęc est celebratissima Homeri catena aurea Iliad. 8. quam pendere de cœlo in terras Iouem iussisse commemorat, eundemquè per arcanos amoris nodos ad se trahere omnia.

s *Vtroque Deo.*) Hymenęo & Apolline.

t *Sæpè vices.*) Iucunda vicissitudo: Eurip. Orest. amant alterna Camœnę. Virg. ecl. 3.

u *Præconia.*) Calpurn. ecl. 4. vicibusquè reducite carmen; Tuq; prior Corydon, tu proximus ibis Amynta.

x *Vir mihi.*) Poeta sibi sumet virum,

puel.

En prior (hanc adeò seruaueris ordine legem)
Aggrediar. y Salue ô Latiæ flos inclyte pubis,
Argiuo deducte solo, ceù posthumus alti
Filius z Aeneæ, patriæ post funera Trojæ.
Macte istâ virtute potens, & compare nuptâ,
Iustinianæos hæres a clarabis honores.
Sat clamatus b Hymen, satis inculcatus Apollo est:
Ducite concordes bona stamina, ducite c Parcę.
Tuquè d Padi e inter, aue Virgo, celeberrima Nymphas,
Nec minùs f Inachiâ transmissa ab origine gemma,
Qualem g Benacus h vitreis haud viderat vndis;
Dotibus his esto felix, similiquè marito,
Comneni i decus imperij cum stirpe repones.
Ter face plausit Hymen, ter k sternuit omine Phœbus.

puellam Musa prędicandam.

y *Salue ò Latiæ.*) Incipit Poeta. Nota ista ex antecedentibus.

z *Filius Aeneæ.*) Idem ferè casus & fortuna vtriusque, post excidium Troię, & Chij captę direptionem, quęsitis in Italia sedibus nouis, nec inferioribus.

a *Hæres clarabis.*) Instaurabis & illustrabis heres. Mirè inseruiunt huic sententię pulchra carmina Virg. l. [illegible] vnico verbo ([illegible]) demutato: Decus imperiumquè priorum Te penes: in te omnis domus inclinata recumbit.

b *Clamatus Hymen.*) Relicto primo intercalari versu, qui victorię trophęum exprimebat, libet pro reliqua parte alterum afferre, ad pręcipuas laudes sponsorum, & vota pro ipsis. Nec factum sine exemplo boni pręceptoris Virgilij in ecl. 8. Cœpit enim ab illo: Incipe Menalios mecum mea tibia versus: desijt autem cum isto, Ducite ab vrbe domum, mea carmina, ducite Daphnim.

c *Ducite Parcæ.*) Deę fatales poeticè fictę, humanę vitę stamina siue prospera siue infausta dispensantes. Maro cùm felicia multa Salonino infanti precatus esset, ecl. 4. dixit denique, Talia secla Du-
suis dixerunt currite fusis Concordes stabili fatorum numine Parcę. Similiter Catull. in nupt. Currite ducentes subtegmina, currite Parcę.

d *Tuque.*) Excipit Musa poetam, totidem versibus, & eadem sententia respondens.

e *Padi inter.*) Dicitur [illegible] Eridanus [illegible] & ipse Virgilius accola huius fluuij, quòd Italicorum omnium maximus sit, regem fluuiorum appellabat.

f *Minus Inachia.*) Argolica, Gręca.

g *Benacus.*) Lacus, è quo nascitur Mincius in Gallia Transpadana, atquè indè multis torrentibus auctus influit in Padum.

h *Vitreis*) Aiunt lacum istum aureas aręnas voluere, hisquè nutriri pisces, quos carpiones, nusquam alibi repertos, appellant.

i *Comneni decus.*) Est commune genus cum Palęologis. Siquidem Michael Palęologus Comnenus maternum ab Alexio Comneno traxit genus, Andronici Palęologi filius, imperiumque talis ac tantus suscepit. Niceph. l. 4. Ioan. Vill. l. 6. c. 72.

k *Sternuit omine.*) Sternutamentum

C 2 est

Ducite concordes bona ſtamina, ducite Parcę.
Quis [l] verò hic tantus, meruit qui ducere talem?
Dicat clara Chios, genti regnata tot annis,
Dicat Apollineo cortinę [m] Phocis ab antro,
Et [n] Paros, & Mycone, Gyariquè, & [o] Cyclades omnes
Quę [p] partim cepêre iugum. Narrare poteſtis
Tuquè [q] Ligur ſellas & tu [r] Romane curules
Pręſtantum herôum pariter vel pace vel armis.
Ille tamen cœleſtem [s] animum ſupra genus effert,
Exuperatquè altis tantùm virtutibus, arcem
Quantùm [t] Aquila ipſius nigrans præuertitur albam.
Ducite concordes bona ſtamina, ducite Parcę.
Hęc [u] quę autem talis, meruit quę nubere tanto?
Dicat [x] Thraca, Palęologis dominata ſuperbis,
Vndè propago venit; dicant Byzantia culta,
Et Lygos, & [y] Rhodope, Topiriſquè, & longa [z] Propontis,

Quę

eſt Ariſtoteli ſignum augurale, ſanctum & ſacrum. Et diuinitatis quippiam habere credebatur. Meridianę ſternutationes boni erant ominis, matutinę non item. Probl. Ariſt. Penelope mala procis ominante, Telemachus ſternutat. Hom. l. 17. Odyſſ. Argutum ſternuit omen Amor. Propert. l. 2. eleg. 3. Hoc vt dixit Amor, ſiniſtra vt antè, Dextra ſternuit approbatione. Catull. epigr. 43. bonum omen ſternutamentum à dextra parte datum. Euſtath. Iliad. 7. Theocriti interpr. Idyll. 7.

l *Quis vero.*) Poeta de viro.

m *Cortinæ Phocis.*) Regio in Achaia circa Parnaſſum ſinui Criſſeo adiacens. In hac Delphi fuerunt Apollinis oraculo nobiles.

n *Et Paros.*) Hęc inſula, & ſequentes, ex Cycladibus erant maris Aegęi.

o *Et Cyclades.*) Inſulę in Aegęo quinquaginta tres dicuntur eſſe numero, in orbem ſitę, vndè & nomen acceperunt.

p *Quæ partim.*) Magnam partem ſubiectæ.

q *Tuque Ligur.*) Iuſtinianę familię ſex Duces Genua ſortita eſt.

r *Romane.*) Tum antè, tum poſt Pamphilianam cognationem. Adi nuncupatoriam libelli noſtri, qui inſcribitur, Cęſarum optimus & peſſimus. Videſis etiam notam ad illud, Pars cuius magna tenetur, initio huius carminis.

ſ *Cœleſtem.*) Explicet hanc laudem Ouid. 4. Triſt. O qui nominibus cùm ſis generoſus auitis, Exuperas morum nobilitate genus. vel, 1. de Pont. Et geminas animi nobilitate genus.

t *Quantùm Aquila.*) Stemmata ſiue Inſignia Iuſtinianorum gentilitia: Aquila nigra coronata ſuper candidam turrim.

u *Hæc quæ.*) Muſa de Principe fœmina.

x *Dicat Thraca.*) Par pari refert Clio.

y *Rhodope.*) Loca & vrbes Thracię.

z *Longa Propontis.*) Laxitas maris, quę cum anguſtijs Boſphori Thracij & Ponti Euxini coniungitur: cuius primas anguſtias coarctante ſe mari Helleſpontum vocant.

a To-

Quę totum [a] subière iugum. Narrabitis ęquè
Regnum, [b] Minciadę, Capitolia celsa, [c] Quirites,
Victorum meritis non vnquàm clausa triumphis.
Hos [d] tàmen illa sacri titulos munimine vincit
Pectoris, & claris tantùm extat moribus, vdæ
Quantùm [e] Andinus olor Dirces supereminet alas.
 Ducite concordes bona stamina, ducite Parcę.
O ego [f] quid, *Princeps*, dignum pro [g] laudibus istis
Augurer, exoptemquè tibi? mòx pignus [h] amoris
Paruulus [i] vt surgat [k] Lucinę munere natus,
Qui sit opum, atquè operum tantorum splendidus [l] hæres.
 Ducite concordes bona stamina, ducite Parcę.
Aut [m] ego, *regalis Coniux*, pro dotibus istis
Quid tibi deposcam supplex? te [n] filia tandèm
Vt formosa vocet matrem [o] Iunone secundâ,
Tot quę [p] virtutes in sponsi transferat ędes.

Du-

a *Totum subiere.*) Auget Musa laudes supra poetam.
b *Regnum.*) Mantuani suaue iugum, norunt & experiuntur Gonzagarum Ducum principatus.
c *Quirites.*) Et viderunt sępe Romani eorundem pacis & belli triumphos.
d *Hos tamen*) Exponat idem Ouid. hoc elogium 3. de Pont. Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum; Grandius ingenio nec tibi nomen inest. Vide nuncupationem huius operis.
e *Quantùm Andinus.*) Ab Andibus, viculo prope Mantuam, Maronis patria. Virgilius itaquè intelligitur Mantuanus, qui Dircęum quemuis cygnum cantando longè post se relinquit.
f *O ego quid.*) Resumit poeta.
g *Pro laudibus.*) Quę vobis, quę digna, viri, pro talibus ausis Pręmia &c. Aen. 9.
h *Pignus amoris.*) Deducunt Grammatici filium à philia, quod ab amore procedat. Hinc Dido tale pignus optans: Saltem siqua mihi de te suscepta fuisset Ante fugam soboles. Aen. 4. lib.
i *Paruulus.*) Ibid. si quis mihi paruulus aula Luderet Aeneas, qui te tantùm ore referret. Et Claudian. de nupt. Hon. & Mar. Paruus Honoriades genibus confidat auitis.
k *Lucinæ.*) Lucina à luce, in quam partus educit: pręesse enim credebatur parturientibus. Quàm venatores Dianam dicunt, eandem parturientes Lucinam inuocant.
l *Splendidus hæres.*) Promus magis, quàm condus, vt inquit Auson. Qui Deorum muneribus sapienter vti calleat. Horat. l. 4. od. 9. Idemquè alibi, Quò mihi fortunæ, si non conceditur vti.
m *Aut ego.*) Musa reponit.
n *Te filia.*) Vt augearis venusta filiola, quę breui possit risu cognoscere Matrem.
o *Matrem Iunone.*) Quod par est numen Lucinę. Secunda, i. beneuola, propitia. Pręsidet autem Iuno sacris maritalibus; cui vincla iugalia curę 4. Aeneid.
p *Quæ virtutes.*) In partem dotis, vel pro tota dote potiùs. Egregiè Horat.

Dos

Ducite concordes bona ſtamina, ducite Parcę.
Tu genero, q *Alphonſe-*. Vt felicem ferre volebat
Vates, atquè nuru pòſt ordine Muſa *Mariam*,
Plura locuturo ſubitus r fragor obſtitit, aurem
Is licèt ad ſ lęuam t dexter pia vota u probaret.
Quo cœli ſonitu domus ampla obſurduit, vt ſe
Ipſe nec audiret, nec x iam audiretur ab illis.

Dos eſt magna parentium virtus. l. 3. od. 24. Non admodùm diſſimile eſt Plautinum illud in Amphitr. Non ego illam mihi dotem duco eſſe, quæ dos dicitur: ſed pudicitiam & pudorem, & ſedatum Cupidinem, Deum metum, parentum amorem, & cognatùm concordiam. Claudat agmen Iuuenal. ſat. 6. Malo Venuſinam, quàm te, Cornelia, mater Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus affers Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.

q *Tu genero.*) Relictis ſponſis, conuertit ſe poeta ad Alphonſum nouę nuptę patrem, debitis eum laudibus in cœlum euecturus. Tu genero, Alphonſe- eſt apoſiopèſis; quemadmodum illud Virg. Quos ego-ſed &c. Idem pòſt factura erat ſuo ordine Muſa de Maria iuuenis mariti genitrice.

r *Subitus fragor.*) Sed ſubitus tonitrui fragor obortus vtrumque prohibuit, quò minùs poſſent pergere. Contentus ergò poeta bono augurio, quòd tonaret ad læuam, facilè ſibi imponi diuinitùs ſilentium paſſus eſt. Fictio poetica: vt cœptus cantus abſque Deo ex machina laudabilem inueniret exitum.

ſ *Ad læuam.*) Sic expreſſit vtrumque ſimul Maro. l. 9. Cœli genitor de parte ſerena Intonuit lęuum. Omnis ille antiquitatis conſultiſſimus ex ritu Romani augurij dixit, Intonuit lęuum; h.e. ſiniſtrum, quod felicitatem portendere credebatur, teſte Cicerone 2. de Diuin. Optimum auſpicium habebatur, inquit, quod ſiniſtrum fuerat. Econtrario Grecis & Barbaris dextera videbantur auſpicatiora.

t *Dexter pia.*) Id eſt, cœli de parte ſerena. Lęua tonitrua, auguria, & auſpicia ideò putantur ex Etruſca diſciplina feliciora, quòd quę nobis ſiniſtra ſunt, ea Superis dextera dimitti creduntur. Legendi ſuper hoc Dionys. l. 2. Plutarch. in probl. Plinius paſſim.

u *Vota probaret.*) Quę illi faciebant, alternis canentes.

x *Nec audiret.*) Verſus ad imitationem factus illius Virg. Ecl. 3. Diuiſquè videbit Permiſtos heroas, & ipſe videbitur illis.

FINIS.

RATIO AD LECTOREM,

De commentarijs adiunctis.

C*Arminis heroici exhibeo tibi opus hoc decimumquintum*, mi Lector; (*tot enim in eo genere panxi poëmata, quæ propediem cum elegijs, epigrammatum fasciculo, ac diuersis alijs metris in vtraque lingua,* Leopoldo Cæsari *vno volumine, alteri nostro Lyricorum æquali, consecranda faciam tui iuris*) *doquè adeò id postremum, cùm longam & multam Apollini & Musis salutem posthàc dicere constituerim. Verberat aures, animum multò magis, versus ille traductus ad poëtam,* Turpe senex miles, turpe senilis amor. *Poetica est iuuenilis tota caloris impetus, quem nisi certa ætate restinxeris, per se ipse deferuescet. Scitè dictum, semperquè mihi placuit; Relinquere statius, quàm relinqui. Vt quondam de ponte sexagenarij, ità de monte deijciendi, si perstiant insanire. Verùm nimia me necessitas mancipio & nexu debita Iustinianis obseruantia pro tot eorum plurimis maximisquè beneficijs, ad hanc qualemcunque si minùs solutionis, at gratiæ repræsentationem adegit, vt vel isto pacto fidem cum ætatis ingenijquè nota fortassis aliqua liberarem.*

Te verò, Lector beneuole, *non ideò affari cœpi, quò res priuatas meas nòsses vllas; tantùm scholij nostri, siue commentarij Epithalamio annexi, quod emitto, rationem vt haberes. Rogatus ante aliquot dies à primario quodam viro, & bonarum artium & mei studiosissimo, cuius apud me auctoritas instar legis valere debebat, vt Syphilidem, seu Quàtuor libros carminum de Morbo Gallico Hieronymi Fracastorij perpetuis & claris (quòd in re medica iuxtà & poetica me posse aliquid existimaret) annotationibus illustrarem: quanquàm facerem grauatissimè sanè, vt in messem alienam, quod dicitur, mitterem meam falcem, recepi tamen me facturum.*

Cùm

Cùm itaquè sub manu Carmen esset nuptiale, idquè nonnulla interpretationis luce putarem indigere, non quin contextus orationis esset perfacilis valdequè explicatus, sed quòd occurrerent quædam partim noua, partim domestica & certæ familiæ, non omnibus cognita & manifesta, duxi, re ità sese commodè offerente, ab ea specimen futuri laboris esse trahendum. Quotus enim quisque vel Stentoream tubam, recens ab incude inuentum, vel Gonzagiæ stirpis insitionem in truncum Palæologorum, vel Eumolpi aut nomen aut personam (nè persequar alia) comprehendisset, huiusmodi ope destitutus?

Quamobrem à meipso, circulatorum more (id quod in foro Agonali sæpiùs Romæ factitari vidimus) qui vt medicamenta commendent sua obtrudantquè spectatoribus, nihil pensi habentes propriam carnem, miserè eam pungunt, vulnerant, secant, volui ego auspicari & facere periculum, geniìquè nostri ad aliorum Mineruam dare prægustum aliquem tibi. Cogitabam equidem eas, quas dixi, notulas, nec multò plures apponere: sed currente rota facere non poteram, quin ad tantam longitudinem funis extenderetur. Præsens igitur seù specimen, seù gustus secuturæ mòx industriæ, cuicuimodi tandem est, si palato sapuerit tuo, næ ego & sapere mihi videbor, & cæli palatum, vt ait Ennius, digito attingere. Vale ac faue.